

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: DR. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton, másfél iven. ~ Előfizetési ár: egész évre 14 korona, fél-évre 7 korona. ~ Egyes szám ára 30 fillér. ~

Szerkesztőség és kiadóhivatal Debreczen, Kollégium; ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

A jó pásztor.

Nagyra vagyunk vele, hogy az egyházi szónoklatban előljárunk s e téren elsőbbségünket római katolikus testvéreink is készséggel elismerik. Természetes és rendén való is, hogy elől járunk. A mi papjaink nevelésének igen jelentős részét tette mindig az egyházi szónoklatban gyakorlás és a papi pályára készülő ifjaknak számos — sokszor tán feleslegesen is nagy — alkalma nyílik magát ezen a téren gyakorolni. Aztán a mi istentiszteletünknek a középpontja az igehirdetés, amit ha a pap nem lát el becsülettel, ép olyan súlyos fogyatkozásban van, mint például ha a római katolikus presbyter nem tudná a mise szövegét olvasni. S hogy a mi papjaink jobban tudnak prédikálni, az alig tesz többet, mint hogy viszont a római katolikus papok általában jobban tudnak latinul.

Mindazáltal nem azt mondom, hogy az egyházi szónoklás terén ezt a kétségkívül meglevő és elismert elsőbbséget ne igyekezzünk megtartani, — csak azt, hogy a gyakorlati theologiai oktatás súlypontja felfogásom szerint hova inkább nem a szónoklásban, hanem a lelkipásztori gondozásban legyen. Mert nem lehet immár megelégedni azzal, hogy a Krisztust önként keresőknek hirdessük kenetes ajkkal az Úr ígét, hanem meg kell keresgélni a mindinkább szaporodó eltévedt báránycákat és odavezetni az Úr ösvényére. Az angyalok nyelvén beszélhet bár a prédikátor, ha ezt nem cselekszi, legtöbbször hiábavaló az ő egész munkája.

Egyik laptársunk hosszú cikksorozatban elmélkedik a kálvinisták romlásáról a városokban, sok megszívlelésre méltó igazságot mondva el; de nézetünk szerint e sok igazságnak egyetlen kardinális oka van, és ez az, hogy különösen épen a városokban érezhető az intenzív lelkipásztori gondozás hiánya.

Vannak nekünk jelesen képzett papjaink.

Nem egynek közülök szinte bámulatos a tudománya. Sokszor nem is nagy városi katedrálból, hanem egyszerű kis falusi templomok szöszékeiről is olyan magas röptű s a legkényesebb kívánságokat kielégítő tanításokat hallhatunk, hogy lelkében nemesbedve, gondolataiban megtermékenyedve hagyja el az Úrnak házát, még ha kevésbé hívő is, aki meghallgatja. Aki meghallgatja. Ám vajhmi sokszor véka alá vagyon rejtve az ő világossága, mert csak azok előtt tud világítani, akik önként felkeresik s ezeknek a száma napról-napra kevesebb lesz.

Faluhelyen még hagyján. Ott hamar híre megy a lelkipásztor istenes tanításainak. Az egyszerűbb, átlátszóbb életviszonyok közt pár hét vagy pár hónap után mindenki megtudja, hogy a papban mekkora tudomány s milyen nagy szónoki erő van s ha csak nem különösképen templomkerülő, a gyülekezet minden tagja csupa kíváncsiságból is elmegy egyszer meghallgatni, aztán lassanként hozzászokik a templomlátogatáshoz. A városi pap ellenben hasztalan nagy tudós; hasztalan ragadja magával az Isten országa felé hallgatóit, mégis lehet gyülekezetének akárhány olyan tagja, aki egy emberöltőn át sem ad alkalmat arra, hogy prédikációival a Krisztusnak megnyerhesse, ha csak maga a pap nem keresi fel, vele nem találkoznak.

Nincs jogunk senkiről sem kárhóztató ítéletet mondani s azt, hogy valamely feladatot másképpen, helyesebben lehetne végezni, nyugodt lélekkel csak akkor állíthatnók ha magunknak módunkban állt volna megkísérelni ugyanazon feladat teljesítését és nekünk jobban sikerült volna. Lehet, hogy nagynépességű városi gyülekezeteink papjai mindent elkövetnek, ami emberileg megtehető és csupán a munkakör túl nagysága teszi lehetetlenné munkásságuk eredményesebbé válását. De az sem lehetetlen, hogy vannak még mindig olyan ódon gondolkodású

papok, akik azt hiszik, hogy eleget tesznek kötelességüknek, ha könyveik közé temetkezve, folyton gyarapítják becses tudományos ismereteiket s minél nagyobb értékű prédikációkkal örvendeztetik meg időnként hallgatóikat s ezért fordulhat elő, hogy évtizeden át lehet valaki egy gyülekezetnek tagja anélkül, hogy valaha is a lelkipásztort megörvendeztette volna a látogatásával. Lehet, hogy vannak ódongondolkodású papok, akik azt hiszik, hogy például a presbyteriumnak nincs más feladata, mint az egyházi belhivatalnokok fizetésének kiszolgáltatásáról gondoskodni, az egyház vagyonát minél jövedelmezőbbben kezelni, a számadásokat lelkiismeretesen felülvizsgálni s ezért eshetik meg, hogy évtizedeken át lehet valaki presbyter, anélkül, hogy a gyűlések olyan-amilyen szorgalommal látogatásán kívül semmit sem tesz az egyház érdekében; s ezért eshetik meg, hogy a hívek avatatlan többsége — sohasem tapasztalván közvetlen közelből a presbyterek egyházépítő munkáját — az egész presbyterialis egyház-szervezetet felesleges cafrangnak s pusztán a demokrácia, sőt demagógia hiábavaló alkotásának tekinti.

A jó pásztor bizonyára nem elégszik meg azzal, hogy azok a juhok lakmározzanak, akik maguk megtudják találni a bőséges legelőt, hanem az egész nyáját tereli az Istentől áldott füves mezőre.

Vannak nekünk vizitációink, amelyeken az egyház mindennemű állapotának számbavétele megtörténik. Felírják, hogy mennyire látogatják az Isten házát, hogyan élnek a szentségekkel, érdeklődnek a gyermekek iskoláztatásáról, megvizsgálják az egyház számadásait, vagyoni erejét, meggyőződnek, vajjon az egyházi hivatalnokok megkapják-e fizetésüket és kitöltenek nagyszámú rubrikákat, melyek alapján terjedelmes jelentések készülnek az egyházmegyei közgyűlés elé. Nem tudom, szokás-e ilyenkor azt is megkérdezni, hogy a lelkipásztorok látogatják-e híveiket s hogy a templomon kívül s esetleg egynémely vallásos szervezeten kívül — szóval minden hivatalos színezet nélkül, de mégis Isten szolgálatában — mennyi munkásságot fejtenek ki a lelkipásztorok. Azt sem tudom, szokás-e az, hogy a vizitációt teljesítő esperes, vagy esperesi megbízott meglátogassa a vizitált gyülekezet egy-két — s nem épen mindig legvagyonosabb — tagját, avagy elégnék tallaltatlik a hivatalos rubrikázások elvégzése. Ha szokás volna ez a magánjellegű érintkezés, azt hiszem, sokkal több komoly igazságot lehetne megtudni az egyház életéről, mint a rubrikák kitöltésével s bizonyára sok őszinte lelkes ragaszkodást lehetne szerezni egyházunknak s egyházunk vezetőinek.

Tapasztalatból tudom, hogy az úgynevezett generális vizitációk csudálatosan mély benyo-

Tárca

Eröss Lajos és a Debreczeni Protestáns Lap.

Lapunk minden egyes olvasója némi gondolkodás után önként rájön arra, hogyan került épen a mai Tárcaunkba ez a közlemény? Ma, nevezetesen 1916 március 25-én telik el öt esztendeje annak, hogy Eröss Lajos, egyházi közéletünk akkori kimagasló alakja, jobblétre szenderült. Egy lustrum tűnt le azóta, mely időszak ámbár még az emberi életkorhoz arányítva sem tekinthető hosszúnak, annál kevésbé olyan az valamely intézmény életében, mindamellett próbára teszi az emberek emlékezését és kegyeletét egyaránt.

Mi őszinte kegyelettel örizzük Eröss Lajos emléket s amidőn most működése irányára és eredményeire visszatekintünk, találhatnánk-e alkalmasabb tárgyat, amely úgy ő hozzá, mint mi hozzánk közelebb állana, mint épen a közötte és a Debreczeni Protestáns Lap között levő viszonyt?

1898 januártól kezdve előbb mint társszerkesztő, 1901-től mint felelős szerkesztő volt e lappal közelebbi kapcsolatban, noha előzőleg már csaknem két évig belső munkatársként működött; 1904 decem-

ber 24-én megvált a lap szerkesztésétől, amitől fogva nem is avatkozott bele e lapnak sem szellemi, sem anyagi irányításába.

Búcsúszavában többek között így számol be szerkesztői működéséről: „Amikor a szerkesztőségbe beléptem, 3 célt tűztem ki magam elé: ú. m. 1-ször kiszabadítani a lapot az anyagi bajokból; 2-szor fejleszteni azt belsőleg s 3-szor nagyobbá tenni külsőleg.

Megnyuzvással jelentem ki, hogy az első célt elértem s most tisztán, minden anyagi teher nélkül adom át a lapot szerkesztő-utódomnak. Annak a megítélése, hogy mennyire sikerült megvalósítanom második céloimat, — nem engem illet. De az tagadhatatlan, hogy a lap — a régi előfizetési díjak mellett — hetenként 2 ivessé lett s ezzel talán sikerült harmadik céloimhoz is közel jutni“. (1904. évf. 811. l.)

E rövid önkritika teljesen a külsőségekre vonatkozik, a lap szellemi irányára, az általa képviselt és hirdetett eszmékre nem terjeszkedik ki. A búcsúzó szerkesztő úgy vélekedett, hogy olvasói ép oly jól ismerték a lapot, mint ő s különben is a beköszöntő sorokban jelezte, hogy lapja „a történelmi alapon kifejtett hamisítatlan kálvinizmus szókimondó organuma“. (1901. évf. 1. l.)

Ehhez a programhoz hű volt mindvégig, szerkesztésében a lap az orthodoxiához való hűséget han-

mást gyakorolnak a lelkekre. Majdnem extázisig fokozódik egyik-másik, különösen nemzetiségek és más vallásfelekezetek közé beékelte gyülekezet tagjainak lelkesedése pusztán a püspök személyének látása nyomán is. Tudom, vannak közöttünk száraz lelkűek is, akik e generális vizitációkat felesleges költséget okozóknak, sőt rosszmájúak, akik személyes ünneplés alkalmának mondogatják, de boldogult Eröss Lajos és Baltazár Dezső püspökeink ily természetű látogatásai meggyőzhették azokat, kik az ügy iránt érdeklődtek, hogy az ily látogatások igazán nagy, egyházépítő cselekedetek, melyeknek nemcsak sok ünnepléssel, de sok testi föredelemmel és szellemi munkával járó végzéséből talán több, mert szélesebb körre kiterjedő haszon származik az egyházra, mint a bármilyen nagy értékű tudományos irodalmi munkálkodásból.

Ezek a generális vizitációk főként a bizonyosságai annak, hogy a személyes érintkezés a hívekkel mennyire áldásos hatású. Amit széles körben ezek, a gyülekezet szűkebb körében a lelkipásztori gyakori látogatások volnának hivatva teljesíteni. Papjainknak a mostani viszonyok közt elsősorban és mindenképp felett jó pásztoroknak kellene lenni.

gozlatta, nevezetesen azt az irányt követte, mely a dogmákhoz ragaszkodik, de az idvességet természetesen nem a dogmákban keresi. Ezek csak fogalmazványai, mintegy csatornái az örök igazságnak, amelyből, mint kútfőből merítenek és táplálkoznak amazok és ameddig a dogmák élők és hatók, addig a hozzáragaszkodókat éltetik és erejüket gyarapítják.

Az életelemévé vált hithűség eredményezte azt, hogy Eröss Lajos féltékenyen örködött a reformátusság épsége és érintetlensége felett, viszont erélyesen tiltakozott a református egyház ellen irányuló bármiféle sérelmes támadás vagy kísérlet ellen. Ha látta, hogy gyérül az érdeklődés, lanyhul a hev s nem melegít a református egyházban fölélesztett tűz, avagy na tapasztalta, hogy az ellentáborban nagy az akarat és erős a hódítási terv: ő nyomban ott állott a résen, kiállott, mint őrálló a társakhoz, vigyázatra intett, védekezésre buzdított s nem hagyta abba az agitálást, amíg sikert nem aratott. (Református axiomák 1899., 13. kk., Ne felejtjük, hogy kálvinisták vagyunk 1899., 73. stb.)

Minden kétségen felül áll, hogy Eröss Lajos szíve a református egyház igazaiért hevült, lelke ezért izzott, de épen olyan bizonyos az is, hogy a magyarságot szintén úgy szerette, mint felekezetét. Amily erősen meg volt győződve arról, hogy az evangéliom igaz magyarázatát a mi konfesszionális könyveinken kívül sehhol sem találja meg másutt,

Iskola

Ismétlő-iskolások vallástanítása.

(Folytatás.)

Ezen a vallástanítási órán bibliát olvasunk.

Felolvassuk az evangéliomoknak azt a részét, amelyekben Urunk Jézus Krisztus születéséről beszélnek az evangélisták.

Nem szeretném feltenni rólatok, nem is hiszem, hogy elfelejtettétek volna már azt a rövidke történetet, mit kezdő iskolás korotokban az Úr Jézus születéséről hallottatok, tanultatok. Bizonyosan emlékeztek a helyre, a körülményekre, melyek közt az Úr, mindnyájunk legnagyobb tanítója, lelkeink megváltója ezen a földön, a bűnös, gyarló, üdvösség után vágyakozó emberek közt megjelent. Édes emlékekben lesz s késő öregségetekben is kellemesen fogtok vissza emlékezni arra az első kedves karácsonyra, melyen, ha még nem is teljes átértéssel, de mégis kellemesen éreztetek ti is, mikor itt is, ott is kigyúlt a lámpa, a gyertya világa s hallottatok zengedezni s talán már magatok is énekeltek otthon, a meleg szobában:

„Hogy eljött az idő teljessége:

Bétölt minden szentek reménysége!”

Gyermeki szívetek édesen dobogott, pedig nem értettétek az idők teljességének valóságát, nem bir-

ép oly szilárdan vallotta, hogy a magyarság legszilárdabb ércbástyája a református jellemeiből egyberőtt ércerőd. Nem lephet meg tehát, ha a Debreczeni Protestáns Lap az ő szerkesztésében nemcsak a tisztán egyházi ügyeket tárgyalta, hanem olykor olykor találoan mutatott rá azokra a törekvésekre is, amelyek a honfiúi keservet felébresztették. (Pl. Ujfalussy Béla tollából: „1898 tanító nem tud magyarul”. 1898. évf. 128. k. 1. stb.) Enemű rövid cikkeire, illetőleg találó megjegyzéseire illik talán legjobban rá amaz önvallomása „Az élet iskolájából jöttem ide s mint, aki 15 éven át ott kint küzdöttem a viharokkal — jól ismerem az életet s tudom, hol, miért és mi fáj legjobban”.

De ráillik eme mondása azokra a cikkekre is, amelyeket lelkészársai anyagi és szellemi erősítése érdekében írt. És ez egészen természetes is. A tapasztalat szólott belőle s ha szerette egyházát, rajongott fajáért, nyilvánvaló, hogy minden tőle telhetőt megtett azokért, akikre első sorban van rábizva eme szent örökség megőrzése. Odaadó lelkesedéssel buzgólkodott azon, hogy a nagy felelősséggel járó munkát szolgatársai számára megkönnyítse, illetőleg őket a rájuk nehezedő súlyos gondoktól megszabadítsa. (A magyar református lelkész szociális helyzete 1898. 61., 77., 93., 109. stb.)

Gyakorló lelkész korában meggyőződött arról is, hogy a lelkészeknek legmegbízhatóbb segítő-

tatok fogalmával annak: mi volt az a reménység, mit várt a szentek serege Jézusunk születésével.

Most, azt hiszem, más szívvel éreztek, más fogalommal gondoltok az ő születésének nagy áldására. Túl vagytok a konfirmáción. Részt vettetek többször az egész gyülekezet nagyjaival az Úrvacsorában. Van fogalmatok a kegyelemről, mely a mennyei Atyának a jó Istennek szeretetét, jóságát bizonyítja, mely ő benne, megváltó Urunkban lett nyilvánvaló.

Óhajtom és kívánom azonban, hogy most, midőn nem először veszitek ugyan kezetekbe, de mégis csakugyan először van alkalmatok tisztább felfogással olvasni és magából a szent-könyvből olvasni az Úr születésének történetét: megismerjétek azt az időt, melyről azt mondjuk, hogy teljes idő, megismerjétek azokat a viszonyokat, körülményeket, az akkor élt népek anyagi és erkölcsi állapotát, melyből megismerjétek és átérezzétek az Úr születése felett érzett örömet, a szentek reménységének beteljesülését.

Itt emlékeztetek benneteket első sorban arra, hogy Isten az embert tisztának, jónak alkotta. De már első szüleink elvesztették ártatlanságukat, bűnbe estek és elvesztették a paradicsomi élet boldogságát is.

Kiüzettek tehát a paradicsomból, de a jó Isten az ő véghetetlen nagy irgalmasságából nem bocsátotta el a bűnös embert remény nélkül. Szabadított ígért neki, mely megtöri a csábító kígyó fejét, fel-

emeli az elesett embert és vissza vezeti Istenhez, a legjobb, a legkegyelmesebb mennyei Atyához.

Ez volt az íg é r e t. Ezt az ígéretet hozták első szüleink a paradicsom boldogságából. Ez szállott át tőlük firól-fira örökségül, édes, biztató reménységül, ezt ápolták nagy vágyakozással és mindig annál melegebben, minél jobban terjedt a bűn, az egy igaz Isten törvényéről megfelejtkezés. Az íg é r e t első szüleinknek és a tőlük leszármazott emberiségnek szült. Nem a zsidóknak csupán, hanem az egész emberi nemzetnek.

Azt azonban el kell ismernünk, hogy legmelegebben a zsidó nép lelkében élt és maradt fenn ez az íg é r e t. Erről szólottak a próféták. Ezzel vigasztalták a nemzetet a szomorú és gyötrő rabszolgaság idejében. Ezzel tartották ébren a szabadulás reményét, mely testileg nyilatkozott ugyan meg sokaknál, de lelki erőt nyújtott a hivatott kegyeseknek, kik várták amaz új hazát, melyben Istennek teljes szövetsége lesz az emberekkel.

Abban az időben, mikor a Megváltó született, a zsidó nép már régen elvesztette hazája függetlenségét. Rabszolgája volt a babiloniaknak, assziroknak, persáknak, majd adófizetője a világralmat bíró Rómának. Azt a nyomort, azt a szolgaságot, melyet századokon átélt, Isten büntetésének tekintette a zsidó, azért a gyakori hálátlanságért, azért a sok bűnért, melyeket Isten törvényéről megfejtkezve, azt lábbal tiporva elkövetett. A próféták, ha egy-egy időre felrázták is őket a bűnök álmából, magának a tör-

társai a tanítók és tanárok, akiknek sora szintén nem volt virágosabb, mint az Úr szolgálóié. Nem is szűnt meg agítani, avagy agítáltatni avégre, hogy javulás történjen ezen a téren is.

Am, miként a jó kertész, a gondozására bízott csemetéknek és fának nemcsak a lombkoronáját védi, hanem az őket tápláló talajra is nagy gondot fordít: úgy Eröss Lajos szintén mind maga, mind munkatársai révén különös tekintettel volt kisebb és nagyobb gyülekezeteink, olykor egész egyházkerületek belső életére, lelki épülésére, anyagi gyarapodására és mindeme céloknak elősegítésére. Ebbeli munkájával nem egyszer keserűséget szerzett magának, ő azonban mindig nyugodtan tűrte a támadásokat, mert ezek korántsem bántották annyira, mint amennyire háborgatta volna lelkiismeretét a vád, ha nem szólott volna. Gondoskodása kiterjedt az egyházak és egyházi testületek által felállított iskolákra is, elkezdve az elenyeitől, fel — az általa még úgy gondolt — református egyetemig.

Tudván azt, hogy historia est magistra vitae, örömmel és készséggel adott helyet részint a Tárcában, részint külön rovatban (Adatok) azoknak a cikkeknek, amelyek vagy a kerületre, vagy az egyes egyházak múltjára derítettek fényt. Nem kevésbé szívesen regisztrálta az egykorú egyházmegyei és kerületi gyűlések eseményeit, hogy így a kölcsönös megismerésből haszonnal tanulhassanak az olvasók.

Nem engedte elhanyagolni a lap ama rovatait sem, melyek a vidékre jutott lelkipásztorok látókörének szélesítésére voltak hivatva. A legújabb tudományos eseményekkel számotvető, tartalmas értekezések nem tartoztak a ritkaságok közé, nemkülönben az európai államok csaknem mindegyikére kiterjedő külföldi szemle állandóan értesítette az olvasókat a nyugatot mozgó eszmékről. —

Őt esztendeje, hogy ő elköltözött a minden élők útján, több, mint tizenegy éve, hogy lapunktól megvált és azóta... sajna! sok minden nem úgy történt, amint ő reménylette. Ez a sajtóorganum külső ábrázatát tekintve, olyan helyzetbe jutott, mint amilyenben ő átvette, eszméi megvalósulásától pedig messze állunk!

A hithűség nem olyan ingathatlan, mint ahogy ő óhajtotta. Rést üt rajta hol itt, hol ott az ellen s mi csak utólagosan látjuk, hogy bizony ezen a ponton nem tudunk, vagy talán nem is akarunk egyetértően tömörülni. Fajunk, tiszta látású hitfeleink diadalmasan állják az emberfeletti próbát, de lesz-e elegendő kéz és lélek, mely bekötözze a sebeket és megelevenítse a visszahatásban tespedésre hajló öntudatot?!

Lelkészeink, tanítóink elérték-e már az anyagi méltánylásnak azt a fokát, amely őket méltán megilletné és állanak-e oly magas szinten, amelyre hivatkozva odakiálthatnók hozzájuk: ne tovább!?

vénynek tiszteletben való megtarását nem voltak képesek biztosítani. Annnyival inkább nem, mert az idők folyamán magát a törvényt is megrontották, annak betűszerinti értelemben magyarázásával olyan sok beválthatatlan külsőségekkel nehezítették meg végrehajtását, hogy a törvény külső megtartása már nem volt többé Isten félelme és tisztelete, hanem csak egy nehéz rabbilincs, mely fogva tartotta, lenyűgözte őket ahelyett, hogy Istenhez emelte volna.

A törvény minden! Ha valaki azt betűszerint meg nem tartja: elszakadt a Jehovától s méltó a halálra. Ezt hirdette egy hatalmas zsidó-párt, kiket farizeusoknak neveztek. Ezek megtartották a törvény betűjét, de annál jobban megrontották annak lelkét.

Egy másik hatalmas párt nem sokat törődött Mózes törvényével. Kereste az uralkodó hatalmas kegyét, hízelkedett az idegennek, meghasonlást, pártoskodást idézve fel a nemzet kebelében.

A pártoskodásnak lázítás, a lázadásnak a zsarnoki hatalom által bevezetett fegyveres elnyomás, öldöklés, azután a pusztulás, a nyomor lett a következménye. A szegénységben nyomorgó, testileg, lelkileg beteg tömegek lepték el az országot. Ezekkel nem törődött senki, sem a törvénytudással kérkedő, sem a jólétben élő párt nem igyekezett megmenteni a festi-lelki elnyomóródásban, vigasztalan erkölcsi elaljasodásban fetrengőket.

Kevesen, csak nagyon kevesen voltak azok, kiknek lelkében napról-napra erősödött az a hit, hogy már nem lehet mesze az az idő, amikor eljön, el kell

Gyülekezeteinkre még mindig ráfér a belső erősítés, szellemi izmosítás, anyagi erőgyűjtés, amint-hogy iskoláinknak is, sem a száma, sem az általános helyzete nem olyan, amelynél véglegesen megállapodni kívánatos volna nekünk reformátusoknak.

Egyházaink történelmének egybeállítás, a régi adatok egybehordása még sok kívánni valót mutat, sőt, ha valahol, itt áll rengeteg műveletlen terület előttünk. Egyébirányú tudományos irodalmunkat — igaztalan, de megszokott szólással — a semmivel egyenlőnek szokták feltüntetni ma is, míg külföldi tájékozódottságunkra még mindig szükséges, hogy azt minél több oldalúvá tegyük.

A kegyeletes emlékezés révén keletkezett hangulattal azonban ne érijük be, hanem tette kész elszántsággal és acélozott munkaerővel vállvetve haladjunk előre az élet nagy küzdőterén, hogy mindazok az eszmék, amelynek szolgálatában állott Eröss Lajos a Debreczeni Protestáns Lap szerkesztése idején, megvalósuljanak s mint céltudatos törekvéseink eredményei boldogságára, javára, dicsőségére váljanak egyházunknak, melynek hitbuzgó munkása és szeretett hazánknak, melynek rendületlen harcosa volt Eröss Lajos.

E. K.

jönnie a megígért szabadítónak, ki a romlásnak indult emberiséget megváltsa, meggyógyítsa úgy testi-leg, mint lelkileg.

És nem volt jobb helyzetben az úgynevezett pogányság sem. A művelt görög nép benépesítette a hegyeket, a berkeket, a hús források partjait képzelt isteneivel, sőt oltárt emelt az ismeretlen Istennek is. A büszke római kevélyen verte mellét, mondván: római polgár vagyok! és élt olyan erkölcsi elaljasodásban, hogy azt leírni alig lehet. Az és emez, görög és római, ha még nem merült el teljesen a testi élvezetek mámorába: kereste lelke vágyainak magasabb kielégítését művészetben, tudományban. Egyik bölcselőjétől megtanulta, hogy az igaz boldogság abban áll, ha meg tud vetni mindent, mi földi gyönyört, hatalmat nyújt. A másiktól megtanulta, hogy minden a pénz és az a gyönyör, mit a pénz által megszerezni lehet és így tovább.

És ha ilyen volt a művelt pogány élete, ha a legbuzgóbb igyekezet mellett sem tudott a tisztább, fejlettebb erkölcsi élet nagy kérdéseivel megküzdeni, ha nem bírt helyes és tiszta fogalommal sem Istentől, sem emberről, sem az Isten és ember közötti viszonyról: milyen lehetett akkor annak a teljesen elnyomott, leigázott népnek élete, mely vakságában ember-vért áldozott s legyilkolt embertársa vérért szórta képzelt Istenének oltárára áldozatul?

Valóban a teljes idő volt az, mikor elhangzott a mennyei szózat: „íme, hirdetek nektek nagy örömet; ma született nektek a megtartó, ki az Úr Krisztus a Dávid városában“.

A világ minden részében lakozó népek úgy várták ezt a szabadítót, írja egy irásmagyarázó, mint a forróságban hervadó virágok az üdítő harmatot. És ha van szó, mely emberi nyelven kifejezheti ennek a várakozásnak a nagyságát, a Megváltó megjelenése feletti örömet: úgy az agg Simeon szavai azok, mikor így szól: „mostan bocsátod el, Uram, a te szolgádat békességgel, a te beszéded szerint, mert látták az én szemeim a te Idvezítődöt“.

És most vegyétek kezetekbe a bibliát. Felolvassuk Lukács evangéliomából a II-ik részt, 1—30-ik versig.

(A részt egymásután 2—3 növendék olvassa fel.)

Rövid összefoglalás után, mely egészen megfelelő annak, mit az Úr Jézus születéséről a növendékek az elemi iskolában tanultak, következik a kérdezősködés:

Mit mond szentkönyvünk? Ki volt Jézus születésekor a római császár? Micsoda parancsot, rendeletet adott ki a nép összeírására? Hova kellett elmenni kinek-kinek az összeírás végett? Engedelmeskedtek-e a parancsolatnak a zsidók is? József és Mária, az ő jegyese, hol laktak? Hova kellett utaz-

nio? Miért kellett Bethlehembe menniök? Kinek a családjából származott tehát József és Mária?

Mi történt Máriával Bethlemben? Hova helyezte újszülött gyermekét? Hát Bethlemben kívül, a mezei pásztorok közt mi történt ugyanekkor? Az angyal megjelenésekor mit éreztek a pásztorok? Mit mondott erre az angyal? Emlékeztek-e még arra az énekünkre: „Az Istennek szent angyala?” Mondja el N. N. Énekeljük el!

Lássátok, én nem szégyenlem megvallani, hogy engem mindig nagyon meghatott ez az ének, mikor azt a templomban, az egész gyülekezettel együtt énekeltem. Az én lelkem együtt érzett azokkal, kik velem voltak hallgatni a karácsonyi örömhirt. Lelki szemem előtt azonban megjelentek az egyszerű bethlehemi pásztorok is, kik azon első éjszakán, a judeai pusztában ülték körül a pásztor-tüzet és néztek fel a csillagos égre, hogy csodálják abban a bölcs Teremtőt, mint egykor a zsoltárokat író Dávid király, ki a csillagos ég seregeit szemlélve tanulta Isten nagyságát megismerni. Mindig elgondolkozom: mit érezhettek azok a pásztorok akkor, mikor megjelent előttük az örömhírral Isten angyala s megzendült az Isten kegyelmét hirdető ének: Dicsőség a magasságban Istennek, a földön békesség, az emberekhez jó akarat!

Az angyali szózat, a mennyei seregek éneke az örök evangéliom. Örömhír arról, hogy megszületett a megtartó, ki az Úr Krisztus. Örömhír volt ez akkor, mikor olyan nagy sötétség borongott a lelkeken és örömhír ma, hiszen mindnyájan bűnben születünk s mindnyájunkhoz küldte Isten azt a szabadítót, ki az Úr Krisztus a Dávid városában.

És, lássátok, nem szégyenlem megvallani azt sem, hogy én már éreztem ennek az örömhírnek feleremelő hatását, éreztem Istennek azt a végére mehetetlen nagy irgalmát, mely abban az örömhírben megnyilvánult, hogy született a Megtartó, ki az Úr Krisztus. Ember vagyok, egészen átérzem ember voltomat. Ha nem is égbekiáltó bünt, de gyarló voltom miatt hibákat követtem el én is. Szenvedtem miatta lélekben, de kétségbe nem estem. Az ég megnyílt az én epedő lelkem előtt is; hallottam az angyali szózatot: Ne félj! született neked is a Megtartó, ki az Úr Krisztus. Bizzál az Isten kegyelmességében!

Isten óvjon benneteket minden fájó csalódástól. De hogy igazán megóvhasson: keressétek mindig és szorgalmasan azt a felséges Urat, ki úgy szerette ezt a világot, hogy újszülött fiát adta neki. Őrizzétek meg tisztán szíveteket s akkor mindig meg fogjátok ismerni a jelt: találtok egy kis gyermeket bepólyázva feküdni a jászolban. Ez a gyermek nem hagy el titeket, ha őt szeretitek. Veletek él, veletek érez, veletek jár az élet nagy útján, úgy, amint megígérte: aki

engemet szeret, az én Atyám is szereti azt és aki engemet lát: látja a mennyei Atyát.

Imádkozzatok érte, hogy mindig úgy legyen!

(Folytatjuk.)

—dr.—

Közélet

Hogyan neveljük pennás embereket?

Még a rossz időjárásnak is köszönhetünk valamit. Az égiháború megtisztítja a levegőt. A vihar, a zivatar után üdébb a levegő. Kizöldül a gyp, a rét, a vetés, a mező.

Ennek a mostani nagy zimankónak, világháborúnak már is köszönhetünk annyit, hogy a magyar néppel megkedveltette az újságolvasást.

Például az Est újság ott található ma a legegyszerűbb hajlékokban is. Újságolvasó nép lett a magyar nép. Bámulatos földrajzi ismeretre tett szert közöttünk a legegyszerűbb ember gyermeke is.

Hát még mi lesz a háború után? Szibériáról, Olaszországról, Szerbiáról úgy fognak beszélni a mi hiveink, mint a hadházi ember Debreczenről, avagy Téglásról.

Mi protestánsok csak örülhetünk előre is annak a ténynek, hogy a magyar nép előtt most már kedvesebbé lett a betű, az újság, a könyv, az olvasás.

De vajjon jut-e eszünkbe, hogy a háború után milyen irányban óhajtjuk vezetni a mi magyar népünket? Képesek leszünk-e a sok világi újság olvasgatása után a nép lelkét bizonyos fokú valláserkölcsei tartalommal megtölteni?

A katolikus egyház egyik mély gondolkozású püspöke, Prohászka Ottokár, az Országos Pázmány-Egyesület gyűlésén már kiadta az alaphangot, amikor nem régen kijelentette: Írókat akarunk nevelni és segélyezni...

Prohászka természetesen a katolikus kultusz szempontjából hangsúlyozta eme szavakat: Írókat akarunk nevelni és segélyezni.

De hát mi protestánsok, közelebről mi reformátusok, vajjon mit akarunk?

Megelégzünk-e a mostani állapotokkal, amikor nálunk a pennaforogató egyházi emberek úgy élnek, mint az ég madarai. Óh, mert bizony, közmondásos szegénységünk miatt, nem sokat törődünk mi eddig sem a pennás emberekkel. S a jövőben sincsen kilátásunk arra, hogy íróinkat anyagilag segélyezzük.

De hát ez még magában véve nem volna baj.

Azt azonban már is megtehetjük, — sőt tegyük is meg azonnal a háború után, — hogy illetékes helyeken és fórumok előtt illő tisztelettel zörgessünk abból a célból, hogy azok az akadályok, amelyek út-

ját állják a mi pennaforogató embereink haladásának, feltétlenül eltávolíttassanak.

Ne csupán zúgolódjunk, panaszkodjunk, hogy a magyar kálvinizmus nem igen tudja fontos hivatását betölteni ebben az ősi hazában, hanem nyitott szemmel vegyük is észre, hogy nálunk a népek, nemzetek szellemi és valláserkölesi életét irányító elsőrangú isteni adomány, a hivatás, a hajlam, a tehetőség, bilinesbe van verve a lelkészválasztási törvény paragrafusaiival.

Évekkel ezelőtt hallottam egyik országos nevű emberünktől, hogy a Protestáns Árvaházi Naptár egy példánya véletlenül Rákosi Viktor kezei közé került s amint végig lapozta a mi kalendáriumunkat, Forgács Endre egyik elbeszélésére ilyenféle bírálatot mondott:

— Lám, hány fővárosi író! szegényitene meg ez a Forgács, ha például írókhoz illő környezetben csiszolódott volna még egy kicsit.

De hát, a jó Isten nyugtassa a mi kedves Forgácsunkat, ő bizonyára, amíg élt, csak örvendett azon, hogy Sárbogárdon szolgálhatja az Urat, mert hány jeles, pennás papunk élhet olyan helyeken, hogy azokhoz képest Sárbogárd elsőrangú fényes eklézsia.

Beszélhetnek nekem az én kollegáim, barátaim, bármit az önkormányzatról, az autonomiáról, én őszintén merem állítani, hogy nálunk a kálvinizmus csak akkor fog valójában virágozni, ha a lelkészválasztásoknál bizonyos szerepet, hatáskört fogunk engedni a felülről jövő irányításnak.

Vajjon mit akarunk mi elérni a mostani állapotokkal? Ki fogja védeni a sajtóban, a hírlapok s ha kell, röpiratok útján is a mi ügyeinket, igazságunkat, ha ezekkel a mostani lelkészválasztási paragrafusokkal önmagunk zárátjuk le a sorompót azok előtt, akiket a gondviselés is azért rendelt közénk, hogy minket védelmezzenek a régi ellenségeink ellen.

Mit akarunk mi a jövőben, ha egyszer anyaszentegyházunk ügyeinek lelkes szószólói, tollharcosai, lelkészválasztási törvényeink egyoldalúsága miatt, felőlünk egész nyugodt lélekkel mehetnek, távozhatnak a senki szigetére. Káros állapot ez, határozott ballépés a kálvinizmus szent földjének tehetőség-termő plántái ellen.

Ilyen methodus mellett nem igen nevelünk mi a magunk számára pennás embereket.

De nem nevelünk azzal a másik rendszerrel, avagy szokással sem, hogy nálunk, ha például összejön egy-egy papi értekezlet, hát — tisztelet a kivételnek, — ahelyett, hogy valami jeles, felemelő eszmékben, gondolatokban bővölködő értekezést tartana egyik-másik kollegánk, ahelyett, fájdalom, sokszor e fajta kifejezésekkel végződő indítványt röpit világgá: Indítványozom, hogy mondja ki az értekez-

let, hogy először....., másodsor....., harmadsor.....

S mi sem természetesebb, mint az, hogy egyik-másik békességszerető, jóindulatú esperesünk, — nehogy a mi indítványozó kollegánk és barátunk sértve érezze magát, — ezeket a három-, négy-, öt-ágú s több rendbeli kampókban végződő, veszedelmes szigonyhoz és vasmacskához hasonlítható indítványokat kénytelen, ha kelletlenül is, odaterjeszteni a felettes egyházi hatóságok elé.

Higye el a nyájas olvasó, hogy én például nem régen, egy pár héttel ezelőtt, egészen lehangoltan éreztem magam, amikor megtudtam, hogy a legközelebbi tavaszi egyházkerületi közgyűlésen tárgyalni fogják a „családi könyvek“ ügyét.

Ki találta ezt ki? Melyik értekezlet? Vajjon hol, melyik papi összejövetel alkalmával hangzott fel legelőször az ilyen dolgokat megelőző hármasszigonyú indítvány: Indítványozom..... először....., másodsor....., harmadsor.....

Hát így akarunk mi író-papokat nevelni az anyaszentegyház dicsőségére?!

Hiszen Isten kegyelméből huszonegy esztendeje már annak, hogy az állami anyakönyvvezetőket fizeti az ország. Miért igyekszünk mi most egy csomó felesleges, anyakönyvi munka gondjaival terhelni önmagunkat? Hiszen egy igazi jó pap, mindenféle irkafírka nélkül is nagyon jól tudja nemcsak azt, hogy hány gyermeke van az eklézsia egyik-másik hívének, családjának, hanem még azt is, hogy hány darabból áll egyik-másik atyafinak a jószágállománya?

Mi szükségünk van nekünk családi könyvek készítésére? Vajjon az, hogy irodai felszerelések címén egy csomó vonalozott papírost vásároljunk be az eklézsia pénzén, vagy pedig az, hogy egyik-másik lelkészünktől, illetőleg kollegánktól, azt a gondolkodásra, elmélkedésre fordítható néhány órácskát is elvegyük?

Engedelmet kérek, szerény nézetem szerint, az ilyen dolgok megszavazása előtt joga és kötelessége minden lelkésznek, akár a nyilvánosság előtt, akár szűkebbkörű társas összejövetelen megmondani a maga igazát.

Én bátor vagyok e sorok kíséretében illő alázattal és tisztelettel arra kérni egyházkerületünk érdemes vezető-embereit, hogy a családi könyvek megszerkesztésére vonatkozó rendelet kiadását méltóztatassanak boldogabb időkre halasztani.

Ne törekedjünk mi most arra, hogy egyik-másik lelkészünknek szabad óráiból csak egyetlenegy percet is elvegyünk bármiféle ötletes indítvány kivitele, nyélbeütése céljából. Igyekezzünk inkább a jövőben nemzedék számára kellő számú pennás embereket, írni, gondolkodni, meditálni szerető papokat nevelni, ami természetesen csak úgy érhető el, ha felesleges,

sablonos irodai teendőkkel nem igyekezünk a mi papjainkat terhelni.

Mert hiszen ki tudja, mit hoz a jövő? Annyi bizonyos, hogy a világháború után a 42-es, a 30.5-es ágyúk hatalmát az eszmék meggyőző ereje, a toll, a sajtó hatalma fogja helyettesíteni.

Már is láthatjuk csak a magunk szűk körében, hogy mit köszönhetünk például a mi két kis néplapunknak, a Téli Ujságnak és Vasárnapnak.

Hiszzen ma-holnap úgyszólván ezeknek a kis lapoknak olvasói lesznek a mi igazi hibuzgó híveink, akikre anyaszentegyházunk jó és balsorsban egyaránt nyugodtan támaszkodhatik. S vajjon nincsen-e szükségünk arra, hogy ezen kis néplapokat erősítsük, továbbá arra, hogy hivatásosabb író-papjaink munkája révén a protestáns sajtó méltó elismerésre, tiszteletre, tekintélyre tegyen szert az egész országban?

Mi az országgyűlésen külön pártot nem tarthatunk, nem szervezhetünk. Arra sincsen anyagi lehetőségünk, hogy egy országos napilapot teremtünk a mi speciális ügyeink, érdekeink védelmére. Mi szegények vagyunk az ilyesmire. Mi reánk joggal elmondható a régi magyar példabeszéd: Magad, uram, ha szolgád nincs.

Nekünk első sorban is író-papjainktól kell várni azt a munkát, amit például a római katolikus egyház egy-egy jól honorált s egyedül hivatásának élő író-táborral végeztet.

Vegyük hát komolyan fontolóra az idők jeleit, követelményeit s gondolkozzunk egy kicsit amá kérdés felett, hogy milyen úton és módon állíthatunk — szükség esetére — minél több lelkes tollharcost anyaszentegyházunk ügyeinek, érdekeinek a védelmére. Ha valaki közöttünk, az itt elmondottakon kívül, valami más irányú, életre való eszmét tartogat szellemi tarsolyában a mi pennás embereink nevelésére vonatkozólag, hát itt az idő, álljon elő mondanivalójával.

Mindenesetre legyünk résen s vigyázzunk egy kicsit. Fontoljuk meg, hogy mit tegyünk. Mi offenzívát nem igen kezdhethetünk a magyar protestantizmus régi ellenfeleivel szemben s ez nincsen is szándékunkban. A defenzívát azonban — ha kell — bármelyik oldalról is, igyekezzünk megállani rendületlenül, őseinkhez illő kitartással és dicsőséggel.

Baráth Imre.

Tudomány

Jézus történeti létezésének legújabb megtámadása.

A „Preussische Jahrbücher“ (Band 162., Heft. III., Seite 421—441.) múlt évi decemberi füzében

Gjellempp Károly egy értekezést irt e címen: Keresztyének vagyunk-e még? Tagadó válaszát Deussen Pál kieli professor „Philosophie der Bibel, Leipzig 1913“ című művének taglalása közben adja meg ez utóbbinak igenlő válaszával szemben. A tudományos érdeklődés tárgya az ily fejtegetés. Nagyon természetes tehát, ha Gjellempp fejtegetése nem maradt visszhang nélkül s arra Jülicher Adolf marburgi tanár ez ismertetés élére állított cím alatt adja meg a maga apologetikus válaszát. Foglalkozik Gjellempp fejtegetésével nemcsak azért, mert ez komoly és higgadt, hanem azért is, mert a szokottnál tisztábban tárja föl azokat az akadályokat, melyek az idealistikus világnézet igaz barátait a keresztyénségtől távol tartják.

Az alábbi ismertetésben Jülicher fejtegetését fogjuk követni (Prot. Monatshefte 1916., I. Heft.) a főbb vonásokban.

Gjellempp osztozik Deussen azon nézetében, hogy a keresztyenség „az alapigazságok“ egész sorát tünteti föl. Deussen azonban a keresztyenség s a filozófia összefüggését túlbecsüli s ezzel szemben igen helyesen jegyzi meg Gjellempp, hogy a keresztyenség erőssége inkább a szív, mint az agy részén keresendő; de mégis a keresztyenségnek matematikai alakjáról beszél s a modern keresztyének általánosan elismert siboletthje (jelszava) után kutat, mint volt a kortársaktól nagy lelkesedéssel fölkapott Harnack-féle: „Gott und die Seele, die Seele und ihr Gott“ s a szentháromság dogmáját a keresztyenség klenodiumának nevezi, de őszintén tagadó választ ad azért, mert a „keresztyénséggel“ annak egyik ismert definitiójában sem tud rokonszenvezni.

Jülichernek úgy tetszik, hogy épen az újabb generáció theológiájának története a lehetetlenségét bizonyította be annak, hogy a keresztyenség fogalmát tudományosan kielégítőleg efinálhassák; de annak a kérdésnek eldöntéséhez, hogy vajjon valaki keresztyén-e még, dologilag a leghasználhatóbb alapnak tartja Jézus személyéhez való viszonyunk tekintetbe vételét: ha vallásos életem pályája, akár körben, akár ellipsis alakjában körülötte fut, akkor tőle s általa Istentől függésben érzem magamat s ezzel biztosítva van igényem a keresztyén nevezetre. De ezzel bevallottam Jézus történeti személyének nélkülözhetetlenségét is vallásomra nézve.

Mert egy mithikus alakot nem tudna használni legszemélyesebb életéhez. Megállapítja magára vonatkozólag, hogy a Jézus történeti létezése után való kutatásban nem érdektelen s nem közönyös az eredmény iránt. Nem akar jobbnak, azaz itt szabadabbnak látszani, mint amilyen. De amint felteszi magáról azt a bátorságot, hogy mint bíró, önmaga felett mondja ki a halálos ítéletet, ha halálos bünt követett volna el, ekként hiszi, hogy lenne bátorsága ahhoz is, hogy ha a tudományos vizsgálódás vallása tör-

téneti előfeltételeit tarthatatlannak, vagy csak nehezen tarthatónak bizonyítaná, a szükséges következményt levonná.

Egyelőre ezen bizonyíték nincs adva s épen Gjellempp dolgozata szemlélteti, honnan ered azok öncsalódása, kik Jézust a történelemből kitörölve látják.

Deussennél (189. lap) Gj. ezt a „magistralis“ tétele olvassa: „Jézus személyének történeti voltán csak a bolond kételkedhetik“.

Ez a nyilatkozat bosszantja Gjellempp-ot. Nem jogosan. Illetlennek találja Gj., hogy olyanokat, mint Drews, B. Smith, Robertson, Pierson, Loman, nagyobbára mind doktorok s a theologia professzorait a bolondok házába utasítja, természetesen Jézus történetiségének főbb tagadóival együtt minden kételkedőt. Csaknem a fején találta a szegyet Gj.: aki Jézus történeti létezésén ma kételkedik, sőt aki tagadja is, azért még távolról sem bolond. Lehet, hogy Gj. bizonyosnak tartja, hogy ma a bolondok közé kerülne Schopenhauer is, ki 50 évvel ezelőtt alkalmilag így nyilatkozott: „az egyedüli, amit mi tulajdonképpen Jézus létezéséről tudunk, a Tacitusnál levő megjegyzés“.

A szocinianus Sand Kristófot, a tübingeni jogászt, Thudichumot téves interpolatiohypothesisükkel s a „credo quia absurdum“ hitvallás vallóját sem lehet épen bolondnak tartani. Amit ma bolondságnak tartunk, egyes esetekben hibás és hiányos ismeret produktuma lehet. Ha valaki, aki életének legnagyobb részét az újtestamentomi irodalom s azt környező világ studiumának szentelte s hirtelen azt hirdetné: Pál és Jézus sohasem léteztek, annak valóban kételkedném az ép eszén. Még ha — úgymond Jülicher — én volnék is az a férfiú, eleve beleegyezném a bolond cím reám való alkalmazásába.

Az újtestamentomi tudomány problémái a legnehezebbek közé tartoznak, amelyek léteznek s azok csaknem mind egymással a legerősebben összehozódtak, tehát egyszerű tárgyi ismeret nem ment meg vastag tévedésektől — és az emberek épen a problémáról szokják meg ma mindinkább ítéletet mondani, a módszertelenül kiválasztott irodalom felületes tudomásvételével, átolvasván a szöveget s az ép emberi értelem nekik kölcsönzött dosisát. Ha Jézus történeti létezésének tagadói egyrészt el lehet is mondani, hogy speciál-tudomány terén derék dolgot végeztek, ez a körülmény még nem garantálja semmiképpen azt a képességet, hogy a keresztyénség őstörténetének talányát megfejtsék. Deussen bármily kitűnő ismerője is az indiai „bölcsezetnek“, de a bibliában nem eléggé járatos, hogy ítéletének saját beceje volna. Azok a doktorok s a theologia professzorai, kiket Gj. föltalal, mint szakértők nem vehetők komolyabban, mint Chr. Sand a Chrysostomus irodalomban.

Drews és B. Smith filozofusok és matematikusok; a theologusok, kiket említ, sohasem voltak mások, mint különcök. Robertson, Pierson és Loman sohasem mutattak föl nagyobb szabású pozitív eredményeket. Ők nem historikusok, hanem legfeljebb éleséiméjű kritikusok. De egyedül éles elmével s logikával meg nem oldanak olyan nagy feladatokat, amilyenek elé az újtestamentomi tudomány állítja őket.

Általában Gjellemppnak se lett volna egyetlen tekintélyre sem szüksége, ha ura lett volna a munkamezőnek. Tanulmánya sok érdeklődést mutat a vallástudomány iránt a perifériát illetően, de nincs kielégítő meghittsége a centrummal.

Gj. zokon veszi Deussentől, hogy mindazon új meglepő világosságtól, mely az utóbbi évtizedben a vallástörténet területén, a mi aeránk kezdetén szétáradt, nem mondja magát elvakítottá, miként Friedr. Paulsen. Miért zárja el tehát szeméit önmaga az újtestamentomi kritika eredményeivel szemben?

Gj. Mt. 16, 13—20.-ról állítja, hogy az egész szakasz katolikus irányzatú szakasz, ami a 19., mindenesetre még a 18. versről mondható. Más világgal, mint az emberekével Isten gyermekei kivételével, nem törődik az újtestamentom; a misztikus hely Róm. 8, 19. kk. teljesen izolálva áll. Mily túlzások már a Sátán démonok alakjai s a páli szárksz-fogalom tekintetében! Gj. biztosít (432. lap), hogy „legtöbbnyire“ az ősz tiszteletre méltó tübingeni vár négy, állítólag ostrommentes erődjéhez vonulnak vissza s a filippi levélről (437. lap) azt állítja Gj., hogy hitelességét nagyon megtámadták. Holott van-e a jelen kornak csak egy említésre méltó theologusa is, aki komolyan gyanúsna tartaná a filippii levelet? Ki van mutatva a galaták és filippii levelek írójának azonosága s csak Gj. vonul vissza kényelemből vagy ismeret hiányából elavult erődkökhöz.

Juhász László,
református lelkész.

(Folytatjuk.)

Külföld

Ut omnes unum sint.

Lapunk folyó évi 10. számában, a Külföld rovatban ismertetett mozgalomnak végcélja csakugyan az, amit a cikk megnevez: „a föld összes keresztyéneit egységre hozni a hitben és a szertartásban“. E végcél egyszersmind az eredeti cél is, amely t. i. a mozgalom megindítóit az amerikai episkopális egyház vezető embereit lelkesítette. Azóta azonban csatlakoztak a mozgalomhoz nagyon sokan, akik nem feltétlenül hívei az ilyen egyesülésnek, de akik elfogadják a közelebbi gyakorlati célt: a cikkben is említett világkonferenciának megtartását; így most a tulajdonképeni cél a konferencia-tartás.

A dolognak az volna a jelentősége, ha egy ilyen konferencián az egyházak és felekezetek illetékes képviselői igyekeznének a kölcsönös őszinte megértésre. A keresztyénség szétszakadottságának és belső pártviszályának forrása ugyanis a mozgalom vezetői szerint abban rejlik, hogy előítéletek választják el egymástól az egyes keresztyén testületeket. Véleményeket egymásról nem úgy alkotják meg, hogy bona fide, a megértés szándékával, egymást megkérdeznék: mondjátok meg, ti mit hisztek és mit miért tesztek? Kétségtelen, hogy egy ilyen „kibeszélés”, mint amilyen ez a világkonferencia volna, nagy mértékben hozzá járulhatna ahhoz, hogy lehetetlenné váljék a keresztyén egyházak között az egymás háta mögötti vádaskodás és az ellenszenv szitása. Így közelebb juthatnánk ahhoz az ideálhoz, hogy mindnyájunk közös Urának parancsa szerint egy legyünk a szeretet által.

Ez a cél és ez az eszköz nem is tartozik az utópiák világába. Hogy azután folyik-e ebből, vagy egyáltalán lehet-e és kell-e ebből folynia az egész világkeresztyénség dogmatikai és rendtartási egységének, az más kérdés. Ebben talán az illető mozgalom vezetői sem értenek egyet mindnyájan.

A mozgalom előtt lebegő konkrét cél eszerint most nem az egyházak egyesítése, hanem azoknak egymással való őszinte megbarátkoztatása. Hogy a mozgalomnak ilyen megítélésében nem tévedünk, arról a mozgalom titkárával, Gardinerrel, pár évvel ezelőtt folytatott beszélgetésünk emlékei tanúskodnak.

Reconciliator.

Halottaink

Mándoki Kálmán református segédlelkész életének 26. évében, hosszas szenvedés után, folyó hó 19-én Debreczenben csendesen elhunyt. Folyó hó 21-én, a Kossuth-utcai templomban tartott imádság után, földi részeit a Czegléd-utcai temetőben helyezték végső nyugalomra. Az Úr adjon idvességet elköltözött volt tanítványunk lelkének s vigasztalja meg a hátramaradt édes apát és testvéreket.

Vajó Sándor pálfai (Tolna vm.) református lelkész életének 38. évében elhunyt.

Hj. Szathmáry József nagyszékelyi s. lelkész Vaskúton (Bácsbodrog vm.) meghalt. Temetése folyó hó 16-án volt.

Legyen áldott emlékezetük!

Irodalmi szemle

Diákmozgalom és egyház. (A magyar evangélikumi diákszövetség kolozsvári vezető-konferenciáján tartott előadás.) Irta: R é v é s z I m r e, a kolozsvári

református theologiai fakultás ny. r. tanára. Kolozsvár 1916. Nagy 8°, 10 lap. Szerző igen ügyes beállítással mutatja ki, hogy a diákmozgalom egyik jelensége azoknak az egyház kebelében mutatkozó szabadabb irányoknak, amelyeket a reformációig a római katolikusok, a reformáció megszilárdulása, de különösen két század óta a protestánsok érvényesítenek egyházépítő munkájukban. Végeredményben oda konkludál, hogy ebben a kérdésben az egyház álláspontja legyen „a diákmozgalom létjogának nemesen szabadelvű elismerése”, míg a diákmozgalomé „a tisztelettel teljes, türelmes, szívós, első hidegségtől vagy ép visszautasítástól vissza nem riadó közeledés”. Ajánljuk a korszerű előadást és a diákmozgalom föllendítését minden érdeklődő szíves figyelmébe.

A „Beszédék és imák háborús alkalmakra” harmadik kötete második, változatlan kiadásban megjelent s megfelelő tavaszi és ünnepi egyházi beszédet, valamint halotti beszédet és imákat tartalmaz. Az új kötet a másik kettőnek kiegészítőjét képezi s így a háborús beszédgyűjtemény ezáltal lesz teljessé. Kapható Hoffmann és Kronowitz cégnél Debreczenben.

Különfélék

Waffenbruderschaft.

A történelem tanúsága szerint harmadjára van a magyar faj a germánnal fegyverbarátságban a közép-európában hatalomra törekvő szlávok ellen. Szvatopluk és Ottokár idejében mindkét alkalommal jutalomvárás nélkül megtette a magyar azt, amit elvállalt. Nem kialkudott bérért adta oda most sem ereje javát.

Jól esik hát olvasnunk, hogy a wieni és berlini egyetemeken magyar tanszék felállítására van tervbe véve, amely kathedrák hivatva lesznek a magyar nyelv és történelem tanításával a nemzetünk iránt érzett rokonszenvet igazolni. Az tény, hogy sokat tehet egy tanszék, de annál sokkal hatásosabb lenne, ha a sajtónak és a sajtóban nyilatkozatokot közölt vezérférfiaknak arra irányulna a törekvésük, hogy társulatok alakulnának szövetségesünkönél — nem a németiség mi közöttünk való terjesztésére, minthogy mi őket jól ismerjük, hanem — a magyarság ő közöttünk való megismertetésére és megbecsülésére; mert a faj magyart ma sem ismerik intenzívebben, mint ezelőtt s ha elül a vész, a Waffenbruderschaftról ismét megfedkezhetünk kölcsönösen, mint már két ízben történt.

Am ennél is áldásosabb volna, ha az a vallásos együttérzés, amely hiveink között a harctéren megnyilatkozik, beköltöznék az ország határain belőre;

nem úgy, — mint ahogyan egyik római katolikus tábori lelkész felekezeti elfogultságában jelentette, hogy t. i. a lövészárkokban mindenki katolikus, — hanem úgy, amint híveink valamennyien imádják Istent, aki Jézus Krisztusban Atyjok és segíti őket Lelke erejével. A keresztyén szívek összedobbanását halljuk mi a harctérről s a keresztyén szívek együttmunkálása teremtheti meg magyar hazánk boldog jövődjét. Ha hozott valami jót ez a háború, akkor ez a jelenség már az.

Ami jó, azt tartsátok meg!

□

Isten iránt való háládatosság embertársaink segítése. A keresztyén élet és háládatosság szép megnyilatkozása az a két darab száz-száz koronás alapítvány, amelyet Demjén Márton veszprémi református lelkész és fia Demjén József rajztanár-jelölt tettek. Az alapítványi összeghez csatolt levélből a többek között ezt olvassuk: „Isten kegyelméből március hó 17-én megértük házasságunk 25 éves évfordulóját s Isten iránti hálából, hogy e napot feleségem, született Maller Máriával és hat élő lelkileg-testileg egészséges, kedves gyermekeinkkel (3 fiú, 3 leány) megünnepelhettük: a *Kálvineum* leányárvaházára a mai napon küldtem 100, azaz száz koronás alapítványt. Demjén József fiam, rajztanár-jelölt, hadapród is küld az északi harctérről (31. honvéd gy. e.) 100, azaz száz koronát a *Kálvineum* leányárvaházára s örömet fejez ki afelett, hogy mint katona, még áldozatot nyújthat ama nagy és nemes célra, amit a *Kálvineum* intézménye maga elé tűzött“. A nemes szív ily áldozatos tényén sokasodjék meg a kegyelem és áldás!

Köblös István önkéntes theologust, a légio egyik kiváló tagját, három vitézségi érem tulajdonosát, sora kívül hadnaggyá nevezték ki. Ez a kinevezés már régebbi keletű, de csak most értesültünk róla. A vitéz ifjút, aki bevonulása óta sohasem volt szabadságon, őszintén köszöntjük.

Kitüntetés. A német császár nemesesépi Búzás Miklós népfölkelő gyalogezrednél beosztott 3. honvéd-gyalogezredbeli alezredesnek a 2. osztályú vaskeresztet adományozta. A kitüntetett férfiú néhai Búzás Pál debreczeni jogtanár daliás hős fia. — Gratulálunk.

Kinevezés. A kultuszminiszter dr. Cs. Varga Antal központi szolgálattételre beosztott királyi segéd-tanfelügyelőt, a hajduböszörményi főgimnázium egykori jeles növendékét a debreczeni egyetemi könyvtárhoz könyvtárórré kinevezte s egyben a könyvtárigazgatói teendők ideiglenes ellátásával megbízta. Őszintén gratulálunk!

Kisújszálláson a Református Emberbaráti Szövetség március 12-én Nagy István református lelki-

pásztor elnöklete alatt megtartotta rendes évi közgyűlését.

A Csokonai-kör folyó hó 25-én felolvasó ülést tart, a következő műsorral: 1. A rokkó Csokonai. Értekezés. Írta és felolvassa Oláh Gábor, a Petőfi-társaság és a Csokonai-kör tagja. 2. Csokonai-dalok: a) A magyarokhoz. b) Lillához. Anakreoni dal. c) Az esztendő négy szakasza. A dallamokat szerezte Kardos István, előadja Weil Hella operaénekesnő, zongorán kíséri Kardos István. 3. Újabb költemények. (Mutatvány a szerző sajtó alatti verses-kötetéből.) Írta és felolvassa Szabolcska Mihály, a Kisfaludy-társaság és a Csokonai-kör tagja. 4. Petőfi-dalok: a) Fenséges éj. b) Az erdőnek madara van. c) Halvány katona. A dallamokat szerezte Kardos István, előadja Weil Hella operaénekesnő, zongorán kíséri Kardos István.

Thaly Kálmán emléke a debreczeni egyetemen. Néhai Thaly Kálmán országgyűlési képviselő az 1907. év május 26-án ünnepelte negyedszázados évfordulóját annak, hogy Debreczen város első kerülete legelőször juttatta őt mandátumhoz. Ebből az alkalomból a város törvényhatóságának akkor megtartott diszkozyűlése elhatározta, hogy Thaly Kálmán nevére 40,000 koronás ösztöndíj-alapítványt tesz a debreczeni egyetemen tanuló hittudományi, jogi, bölcséleti és orvosi szakok hallgatói részére. Az alapítványról szóló oklevelet *Magoss György* városi tiszti főügyész elkészítette és beletjesztette Debreczen város törvényhatóságához, amely azzal legközelebb fog foglalkozni. Az alapító levél szerint a 40,000 koronát Debreczen város arra való tekintettel, hogy az egyetem még nincs teljesen kifejlesztve, az 1917. év jan. hó 1-től kezdve évenként 2000 koronás részletben fizeti be, de addig is, amíg a tőke teljesen be lesz fizetve, annak 5 százalékos kamatait folyósítja és az egyetem tanácsának rendelkezésére bocsátja. Az alapítvány kamataiból a hittani, jogi, bölcséleti és orvosi fakultás legjobb előmenetelt tanúsító hallgatói 300 és 200 koronás ösztöndíjakat fognak kapni. *A—y.*

Doktoravatás. A debreczeni m. kir. tudományegyetem március hó 18. napján, szombaton délben, a kollégium disztermében államtudományi doktorrá avatta Sallay Gézát.

Katonák húsvéti ünnepe. A Külügy-Hadügy értesítése szerint a keresztyén vallású katonák, amennyiben a szolgálat megengedi, a húsvéti ünnepek alatt a következő napokon nyernek szolgálatmentességet: április 21-én, 22-én délután és 23-án; az izraelita katonák április 17-én délután, 19-én és 20-án. Ezek a rendelkezések a hadifogoly-táborok és táboron kívüli munkahelyekre is vonatkoznak.

Evangélikus theologiai fakultási bizottság. Ezen a néven működik evangélikus testvéreinknél az egye-

temes közgyűlésnek egyik bizottsága, amely folyó hó 16-án Budapesten ülést tartott és megállapodtak abban, hogy „egyedül az egyetemen szervezett kapcsolatba hozott theologiai fakultás létesítését tartják megfelelőnek s ez alapon érintkezésbe lép a bizottság az államkormányval, hogy a reformáció jubiláris évfordulójára egyik állami egyetemen az evangélikusok számára fakultást létesítsen“.

A mezőtúri hangverseny folyó hó 4-én 566 koronát jövedelmezett a Kárpátokban építendő Diák-talva javára.

Visszaélések megszüntetése céljából a Hadsegélyző Hivatal a polgármesterekhez, főszolgabírákhoz és jegyzőkhöz részletes tájékoztatót küldött, amelyben a lelketlen ügynökök garázdálkodására rámutatva, védelmet nyújt ezek üzérkedése ellenében.

A negyedik osztrák hadikölesönt április első felében fogják kibocsátani. Valószínűleg küszöbön van a magyar is.

Shakespeare jubileum. Ebben az évben van a nagy drámaíró halálának 300. évfordulója. Anglia előkészületeket tesz a megünneplésre. A többek között összegyűjti a Shakespearere vonatkozó nyilatkozatokat, kihagyván a Magyarországból, Ausztriából és Németországból eredőket. Szánakozó mosolyt keltő szüklátóköri elfogultság különösen azok előtt, akik szem- és fültanúi voltak évekkal ezelőtt ama nagy dícséreteknek, amelyekkel az angol előkelők elhalmozták a magyar irodalmat, mikor tudomásukra jutott, hogy nálunk külön évkönyv ápolja Shakespeare szellemét.

Buddha csontjai. Ravalpindiben, a régi Taxilában, amely Buddha idejében igen jelentős város volt, ásatások közben egy csontokkal telt szekrénykét találtak, amelynek felirata szerint benne Gautama csontjai volnának. Hasonló leletre már három ízben bukkantak, nevezetesen: Nepalban, Peshavarban és Miirpus Khas vidékén. Minthogy ezek a helyek egymástól igen távol vannak, nem lehetetlen, hogy Buddha tanítványai, mesterök holttestének megégetése után, a megmaradt csontokat maguk között szétosztották.

Felvétel a debreczeni református tanítóképző-intézetbe. A debreczeni református tanítóképző-intézetnek csak nyilvános tanulói vannak. Az intézet négy évfolyamának sikeres bevégezése s a befejező képesítő vizsga letevése után nyert oklevél nemcsak tanítói, hanem orgonista-kántori állásra is képesít. Az éneklésben és a zenében való jártasság megszerzése végett a nyilvános tanulás föltétlenül szükséges lévén, magántanulóul senki sem vehető fel. Az intézetben az osztályok növendékeinek létszáma 40, ha az illető osztály mellett párhuzamos osztály van, 80. Ezen számnál több növendék csak kivételesen vehető fel. Az intézet protestáns növendékei tandíjat nem fizetnek. A más vallásúak tandíja egész évre 20 kor. és 2 kor. főiskolai könyvtári díj. Új tanulók beírásdíja 4 kor. Ezenkívül a beíráskor fizet minden növendék: 1. Ifjúsági betegsegélyző javára 7 koronát (4 és 3 kor. félévi részletekben). 2. Országos ta-

nári nyugdíjilletéket 12 koronát (6—6 kor. félévi részletekben). 3. Bizonyítvány- és bélyegdíjat 2 kor. 30 fillért. 4. Ifjúsági segélyegyleti tagsági díjat 2 koronát. 5. Ifjúsági könyvtári díjat 50 fillért. 6. Tisztogatási díjat 20 fillért. Az intézet első évfolyamába oly építendő és ép érzékszervvel bíró egészséges tanulók vehetők fel, akik a tanítói pályára alkalmasak s akik a folyamodás évének június havában 15. évüket betöltötték s 18 évnél nem idősebbek, a gimnáziumnak, reáliskolának, polgári iskolának négy alsó osztályát vagy a felsőbb népiskolát sikerrel elvégezték. Korengedélyt az egyházkerület püspöke ad legfeljebb hat hónapra. A felsőbb népiskolát végzett növendékek a magyar nyelvtanból, földrajz, történelem és számtanból felvételi vizsgát tesznek. A vizsgálat csak az általuk e tantárgyakból elvégzett tananyag körére szorítkozik. A felvételi kérvények május hó 31-ig adandók be az igazgatósághoz. Ezen kérvényekhez melléklendő: 1. Születési anyakönyvi kivonat. 2. Iskolai bizonyítvány az I. félévről. 3. Újkeletű s erre az alkalomra kiállított hatósági orvosi bizonyítvány. 4. Himlőoltási (újraoltási) bizonyítvány. 5. Jótéteményért folyamodók részére újkeletű községi s a lelkes által is aláírt bizonyítvány. 6. Erkölcsei bizonyítvány azok részére, akik a folyamodás évében iskolába nem jártak. Ha a megállapított létszám a május 31-ig jelentkezőkkel nem telik be, joga van a tanári-karnak még szeptember 10-ig megfelelő számú növendékeket venni fel. Utólagos felvételre az engedélyt a püspök adja meg. Felsőbb osztályokba csak kivételesen vehetők fel jó bizonyítványokkal bíró új tanulók. A felvételért május 31-ig folyamodó összes kérelmezők a tanárkar döntéséről július 10-ig értesíttetnek az igazgatóság által. A felvétel elfogadásáról a folyamodó szülője vagy gyámja augusztus hó 15-ig köteles az intézet igazgatóját értesíteni, ellenkező esetben a folyamodó helye más növendékekkel töltetik be. A jelentkezők nagyobb száma esetén joga van a tanárkarnak a jobb bizonyítványúakat kiválasztani s a 40, illetve 80-ban megállapított létszám kiteltével a többiek mellőzni. Az intézetbe első ízben beiratkozó növendék szeptember 1—8. napján tartozik szülője vagy gyámja kíséretében az igazgatóságnál jelentkezni. Az előző iskolai évről nyert bizonyítvány bemutatása nélkül senki sem írható be. Az első évesek felvétele szeptember 4—8. napjain történik. Az iskolai év megnyitása szept. 9-én van. Minden első éves az intézeti orvos által az igazgató vagy helyettese jelenlétében felülvizsgáltatik, hogy alkalmas-e valóban a tanítói pályára. Ugyancsak az első éveseket felvétel előtt az ének- és zenetanár az igazgató és egy másik tanár jelenlétében a zenei hallása felől megvizsgálja. Ha az orvosi vagy zenei hallásra vonatkozó vizsgálat eredménye nem kielégítő, az illető növendék nem vehető fel az intézetbe. — Debreczen, 1916 március hó 14. Dr. Veress István igazgató.

Tartalom: A jó pásztor. — Tárcá: E. K., Eröss Lajos és a Debreczeni Protestáns Lap. — Iskola: — dr. —, Ismétlő-iskolások vallástanítása. — Közélet: Baráth Imre, Hogyan neveljünk pennás embereket? — Külföld: Reconciliator, Ut omnes unum sint. — Halottaink. — Irodalmi szemle. — Különlék. — Melléklet: Hivatalos Értesítő 13. szám.

HIVATALOS ÉRTESÍTŐ.

Tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

1554—1916.

Pályázat.

A békésbánati református egyházmegyébe kebelezett *kunágotai* lelkészi állásra pályázatot hirdetek.

Javadalom a díjlevél szerint :

1. Évi készpénzfizetés az egyháztól 1400 korona.
2. Stólajövedelem 100 korona.
3. Állami fizetéskiegészítés 244 korona 14 fillér.
4. Természetben lakás és kert.

A lelkész a magyardombegyházi egyháznak is felügyelő lelkésze s mint ilyennek javadama 40 kor., 3 köből búza, 40 kor. stóla.

A kertben eszközölt beruházások megváltási összegét az özvegy lelkészné előterjesztésére a presbyterium 100 koronában állapította meg.

Az állás folyó évi szeptember 1-én foglalandó el.

A pályázók kérvényüket az E. T. II. t.-c. 16. paragrafusában előírt okmányokkal felszerelve Futó Zoltán békésbánati református espereshez (Szentés) folyó évi április hó 16. napjáig küldjék be.

Debreczen, 1916 március 20.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

Most jelent meg!

MENNYORSZÁG KAPUJA

Imádságok konfirmált és felszólított ifjak és leányok számára.
Írta: **SZOLNOKY GERZSON.**

A hivatott ima író nagy hiányt pótol ezen könyvecske megírásával. — Van e kis zsebkönyvben a hétköznapi, vasárnapi, bűnbánati és ünnepi imádságokon kívül több alkalmi imádság is az ifjúság életében előforduló fontosabb alkalmakra és kedélymozzanatokra.

Ara a **168 ol'ra** terjedő $12\frac{1}{2} \times 8\frac{1}{2}$ cm. nagyságú, **zsebbe tehető** könyvnek **díszes kemény vászonkötésben** 1 korona 20 fillér. — A nagytiszteletű Lelkészi Karnak **10 példány** megrendelésénél darabját **96 fillér, 25 példánynál 90 fillér, 50 példánynál 84 fillér, 100 példánynál 78 fillér, 1000 példánynál** darabját **66 fillér** kedvezményes áron szállítjuk. **Kapható:**

HEGEDÜS és SÁNDOR
protestáns irod. könyvkiadóhivatalában. **DEBRECZEN.**

GEBAUER KÁROLY és TSA.

ELSŐ DEBRECENI TEMETKEZÉSI INTÉZET.
(KOSSUTH-UTCA 2-IK SZÁM.)

Debreczen szabad királyi város legrégebbi temetkezési vállalata. Alapított 1868. évben. Elvállal temetések rendezését Debreczenben, valamint az ország bármely részében, a legmagasabb kivánalmaknak megfelelő kivitelben. Kegyeletteljes pontossággal végez exhumálást, hulla szállítást minden országból vagy a harc-tér bármely részéből, előre megállapított leg-szolidabb árak mellett.

Állandó gyári raktár:

Minden kivitelű érc, fa, selyem, bársony, bronzirozott és fényezett koporsókból, dús választék művirág és ércz koszorúkból.
Sürgőny cím: Gebauer temetkezési intézet Debreczen.

Telefon: nappal 103-ik szám, éjjel 60 szám.

Temetések megrendelése éjjel is elfogadjatik.

Lelkész és vallás tanár, tanár és tanító urak rendeljék meg és terjesszék a hívek és a tanítványaik között az

ÉBRESZTŐ

képes keresztyén szépirodalmi, családi és ifjúsági havi folyóiratot.

Szerkeszti:

Megyericsy Béla.

Előfizetési díja egy évre **2 kor.** Az **Ébresztőnek** minden keresztyén családnak és minden keresztyén ifjúhoz el kell jutnia, hogy a nemes szépirodalom szárnyain minden olvasójának lelkébe bevigye a keresztyén magyar nemzet hatalmas gondolatát.

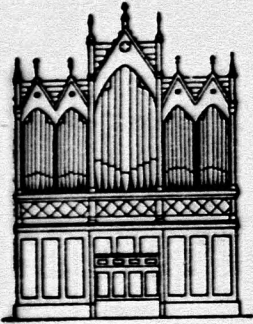
Előfizetéseket elfogad és mutatvány-számot ingyen küld a kiadóhivatal:

Budapest, VIII., Főherceg Sándor-utca 28.

A „HANGYA“

a Magyar Gazdaszövetség fogyasztási és értékesítő szövetkezete bármely községbe költségmentesen küldi ki megbízottját, ahol fogyasztási és értékesítő szövetkezetet akarnak szervezni. Mielőtt a mozgalmat megindítanák, forduljanak a kezdeményezők útbaigazításért a „Hangya“ igazgatóságához: Budapest, IX. Közraktár-utca 34. sz. A „Hangya“ kötelékében az 1915. év végén 1300 fogyasztási szövetkezet működött, amelyek összfordalma 60.000,000 korona volt.

Földmívelő népünk erkölcsi emelkedésének és vagyoni gyarapodásának legbiztosabb eszköze a gazdasági szervezkedés. A termelés fejlesztése, az értékesítés kedvezőbbé tétele, a háztartási és gazdasági szükségletek jutányosabb beszerzése csak fogyasztási és értékesítő szövetkezetek útján érhető el. □□

1--10.

RIEGER OTTÓ

gőzüzemre berendezett és a kir. udvar orgonagyára. — Hazánk legnagyobb orgonájának, a király orgonájának (koronázási templom) alkotója.

BUDAPEST, X., Szigligeti-u. 29. * Császári és királyi udvari szállító. —

A pécsi, párisi, pécsi stb. kiállításon kitüntetve. Kedvező fizetési feltételek mellett kiváló tiszta légnyomású oszorendszerű (pneumatikus), tartós, nemes hangú orgonákat szállít.

40 év óta 2000-nél több orgonát szállított, közte a „KIRÁLY ORGONÁJÁT”, amely mű ezidő szerint hazánk legnagyobb orgonája. 80 változatú villanyerőre berendezve.

Orgona javításokat és hangolásokat a legmérsékeltebb árban teljesít. Orgona jókarban tartását elvállalja. Katalógussal, tervezetekkel és rajzokkal kívánatra díjmentesen szolgál.

RIEGER orgonagyára 40 évi fennállás óta 2000 orgonát szállított.

Foncière, Pesti biztosító-intézet

Alapított 1864 ben.

Központi székhely: Budapesten, V., Sas-utca 10. sz.

Készpénzben befizetett részvenytőke	4.000,000 korona
A nyereség és díjtartalékok az évi díjbe- vételekkel együtt mintegy	70.075,300 koronára,
az intézet összes biztosítéka tehát mintegy	74.075,300 koronára
rugnak.	
50 évi fennállása óta kártérítések fejében fizetett az intézet:	
az elemi kárbiztosítási ágazatokban	278.818,768 kor.
az életbiztosítási ágazatban	43.972,292 kor.
a baleset és szavatossági biztosítási ágaza- tokban	5.487,624 kor.
	összesen 328.278,684 koronát.

- Az intézet működési tere kiterjed a következő biztosítási ágazatokra:
1. Élet-, járadék-, kiházasítási-, katonai szolgálat-észetére való biztosítás.
 2. Tűz-, villámesapás és robbanás által okozott károk elleni biztosítás.
 3. Betöréses lopás elleni biztosítás.
 4. A törvényes szavatosság következtében beálló kötelezettségek elleni biztosítás.
 5. Tűkörüvegekben eshető töréskárok elleni biztosítás.
 6. Az emberi testet érhető balesetek elleni biztosítás, (utazási, élethossziglani vasúti balesetbiztosítás).
 7. Szállítványozási (tengeri-, szárazföldi- és folyamszállítványozási) károk elleni biztosítás.
 8. Jégverés okozta károk elleni biztosítás.
- Olcso díjak! Tisztán magyar intézet! Előnyös feltételek!

BÉKÉS LAJOS

Debreezen, Piac-utca 46-ik szám.

Telefon 304. szám.

Kalap, fehérnemű, úri-divat és szabó üzlet.
Készít férfiruhákat, felöltőket a legjobb kivitelben, valamint teljes úri kelen-
gyéket mérték után.

